

<p>לבריאות והצלחת   שמואל בן זכריה וקלרה אידל. מרים בת יהושע ומרתא   וצאצאיהם   חגית בת מרים ושמואל. פתחיה בן חנה ויאיר   וילדיהם: דרוור, הלל, אשר, ישי, רות.   עודד בן מרים ושמואל. מעין רבקה בת אורלי ואפרים   וילדיהם: ידידיה, רננה, שירה, אמונה, צורי.   תמר בת מרים ושמואל. רועי בן שרה ומשה.   ובתם: אמונה מרתה   לרפואת חיים שמואל בן סימה   לעילוי נשמת פרל בת רבקה ע"ה</p>

<p>לעילוי נשמת   אלישבע שולביץ ע"ה בת יבלחט"א יעקב אליהו ושרה הורביץ</p>

<p>לעילוי נשמת   הבחור שמואל אלעזר ז"ל בן יבלחט"א נתן ואביבה הורביץ</p>
--

ומהברייתא הנ"ל קשה על המבואר לעיל, שחולין הטבולים לחלה דינם כחלה, שכן לפי המבואר, טבולת יום מטמאת את העיסה, שהרי עדיין לא הפרישו ממנה את החלה, ובמשנה זו מבואר שהיא מטמאה רק את החלה אחר הפרשתה ולא את העיסה הטבולה לחלה.

ותירצו, שלא לכל דבר אמרו חולין הטבולים לחלה דינם כחלה, אלא דבר שמטמא בחולין, כגון משאו של זב, החמירו על ספקו בחולין הטבולים לחלה, שיהיו כחלה והרי זה טמא. אבל טבול יום, שאפילו נגע בחולין בוודאי, אינו מטמא אותו, לא החמירו על חולין הטבולים לחלה, שיהיו כחלה לקבל טומאה מטבול יום.

בטומאת מעת לעת שבנדה

ועוד הקשו, הלא הנידה מטמאת חולין, ואילו לענין טומאת מעת לעת שבנידה, לא החמירו שמחמת הספק יהיו גם חולין טמאים, שהרי אינה מטמאה אלא קדשים או תרומה, וכך חולין שנעשו על טהרה זו, אבל חולין גמורים אין טמאים בטומאת מעת לעת.

ולפי התירוץ הראשון, דווקא חולין גמורים אינם טמאים בטומאת מעת לעת של נידה [שאין בהם שום תרומה], אבל **חולין הטבולים לתרומה**, אכן **טמאים בטומאה זו**.

ולפי התירוץ השני, טומאת מעת לעת של נידה, מאחר שהיא טומאה דרבנן, הקלו בה, ואפילו חולין הטבולים לחלה **אינם טמאים בה**.

ארבע נשים דיין שעתן

כבר נתבאר בתחילת המסכת, שלדעת שמאי, כל הנשים דיין שעתן, כלומר אם ראו דם, הן טמאות משעת הראיה בלבד, ולא מקודם לכן. ולדעת הלל וחכמים, הן טמאות למפרע, כל אחד כפי השיעור שקבע. וכבר נתבאר, שלדעת רבי אליעזר, אמנם רוב נשים טמאות למפרע, שלא כדברי שמאי, אך יש ארבע נשים שאין דיין כן, ומאחר שהן נחשבות מסולקות דמים, דיין שעתן, ואינן טמאות למפרע, ואלו הן.

באיזה ספק אמרו? בנשען

נתבאר שחולין הטבולים לחלה, שארע בהם ספק טומאה, אסור לגרום להם טומאה וודאית.

ואמרו אביי ורבא, שדין זה אמור לא רק בדבר שנוהג בחולין, כגון שני שבילין אחד טמא ואחד טהור, והלך באחד מהם ואינו יודע באיזה הלך, שאפילו היו עימו חולין, הם טמאים מחמת הספק זה. אלא דין זה נוהג אפילו בדבר שנוהג בחלה ותרומה ולא בחולין, מכל מקום כיון שחולין אלו טבולים לחלה, דינם בזה כדין חלה.

ודוגמא לספק הנוהג בתרומה ולא בחולין, מבואר במשנה במסכת זבין, זב וטהור שהיו פורקין משא מחמור או טוענין עליו משא, אם היה המשא כבד, הטהור טמא, כי יש לחוש שמא מחמת כובד המשא נשען עליו הזב, וטימא אותו, וטומאה שמחמת ספק זה נוהגת רק בתרומה וחלה, אבל לחולין הכל טהור.

טבולת יום הלשה בצק

מי שהיה טמא, וטבל, כל אותו יום עד שקיעת החמה הוא נקרא טבול יום, אינו כטמא גמור [שאסור במעשר שני], ואינו כטהור גמור [שמותר בתרומה], אלא דינו כשני לטומאה, שאם הוא נוגע בחולין אינו מטמא אותם, [כי אין שלישי לטומאה בחולין], ואם הוא נוגע בתרומה או בחלה או בקדשים הוא פוסל אותם להיות שלישי לטומאה.

ומבואר במשנה במסכת זבים, שאשה היא טבולת יום, לשה את העיסה, ואינה מטמאה אותה בכך, כי העיסה היא חולין, ואין שלישי לטומאה בחולין, ומפרישה ממנה חלק לחלה, אך אינה קוראת לאותו חלק שם חלה, כי אם תקרא לו שם, הרי זה כתרומה, וראוי לקבל ממנה טומאה, אלא מניחה חלק זה בכלי שאינו מקבל טומאה, וכשהוא בכלי, מקרבת אותו לשאר העיסה, וקוראת לו שם חלה.

חולין הטבולים לחלה

ואמר רב יהודה אמר שמואל, שלא רק בדבר זה הלכה כרבי אליעזר, אלא ארבעה דברים יש בסדר טהרות, שבהם הלכה כמותו, ושלושת האחרים יתבארו בעזה"י בסמוך.

א. בתולה.

בתולת דמים, כלומר אשה **שלא ראתה דם מימיה**, [אפילו אם היא נשואה, שכבר נבעלה, ואינה בתולה לשאר דברים], מאחר שהיא בחזקת מסולקת דמים, כשתראה דם בפעם הראשונה, דיה שעתה, ואינה טמאה למפרע.

ב. מעוברת.

המעוברת, **משעה שהוכר הריינה**, הרי היא בחזקת מסולקת דמים, ולפיכך אם תראה דם, דיה שעתה, ואינה טמאה למפרע.

ג. מניקה.

המניקה את בנה, **כל זמן שהיא מניקה** אותו, היא בחזקת מסולקת דמים, ולפיכך, אם תראה, דם דיה שעתה, ואינה טמאה למפרע.

ונחלקו במשנתנו, מה הדין **אם פסקה מלהניק** את בנה **בתוך עשרים וארבעה חודש**, שהם זמן הנקה של רוב תינוקות, [כגון שמת, או גמלה אותו קודם זמנו, או נתנה אותו למנקת]. **לדעת רבי מאיר**, מאחר שבפועל אינה מניקה את בנה, הרי היא כשאר נשים, **ומטמאה למפרע. ולדעת חכמים**, כל עשרים וארבעה חודש, היא מסולקת דמים, גם אם אינה מניקה בפועל, **ודיה שעתה**.

ד. זקינה.

אשה שהגיעה לגיל זקנה [שיבואר בעז"ה בדף ט"ו], **אם עברו עליה שלוש עונות של שלושים יום ולא ראתה דם**, הרי זו בחזקת מסולקת דמים, ומעתה אם תראה דם, דיה שעתה, ואינה טמאה למפרע.

ורבי אלעזר חולק על דברי רבי אליעזר אלו, ואומר, שכל הנשים, אפילו לא הגיעו לזקנה, אם עברו עליהן שלוש עונות בלא ראיית דם, הרי הן מסולקות דמים, ומעתה אם תראנה, דיין שעתן ואינן מטמאות למפרע.

ורבי יוסי חולק על רבי אליעזר לאידך גיסא, ואומר, שסתם מעוברת ומניקה אינן בחזקת סילוק דמים, ורק אחרי שיעברו עליהן שלוש עונות בלא ראיית דם, אז הן החזקות סילוק דמים ודיין שעתן.

וכל אלו רק בראיה ראשונה של דם **דיין שעתן**, אבל מאחר שראו דם פעם אחת, יצאו מחזקה של סילוק דמים, ומעתה **בראיה שניה הן מטמאות למפרע**, אלא אם כן היתה ראייה ראשונה באונס, שאינה מוציאה אותן מחזקתן.

ההלכה למעשה

כשמעו רבי יהושע את דברי רבי אליעזר, שארבע נשים הנ"ל דיין שעתן, אמר, אני לא שמעתי אלא בתולה, אבל הלכה כרבי אליעזר, שכל ארבע אלו דיין שעתן.

ומבואר בברייתא, שכל ימיו של רבי אליעזר היו עושים כדבריו רק בבתולה, שגם רבי יהושע שמע בה כן, אבל בשאר שלוש נשים לא עשו כדבריו. והסיבה לכך, כי רבי אליעזר היה שמותי [=מנודה], וחששו, שאם יעשו כדבריו בכל ארבע נשים, אף שראוי לעשות כן, יעשו כדבריו גם בדברים אחרים שאין לעשות כמותו, ומשום כבודו לא יוכלו למחות בעושים כן. ולאחר מותו החזירו הדבר ליושנו, והורו כמותו בכל ארבע הנשים, כי שוב לא היה חשש שעל ידי זה יעשו כמותו גם בדברים אחרים, שמאחר שמת יוכלו למחות בעושים כמותו בדברים אחרים, ולא תהיה בכך גגיעה בכבודו.

המקשה ושפתה

באחד עשר יום שאחרי שבעת ימי נידה, אם האשה רואה דם, אין זה דם נידות אלא דם זיבה. אם ראתה יום אחד או יומיים, הרי זו זבה קטנה, שטמאה יום אחד, ואם ראתה שלושה ימים, היא זבה גדולה, שטמאה עד אחרי שתמנה שבעה ימים נקיים בלא דם, ואז היא טובלת, וצריכה להביא קרבן.

ואם ראתה דם בימים אלו מחמת קישוי לידה, אין זה דם זיבה, אלא דם לידה, ובתנאי שלבסוף ילדה מחמת אותו קישוי.

אבל **אם אחר שהקשתה ללדת וראתה דם**, נחה **מהצער זמן מה**, ואחר כך **חזרה והקשתה וילדה**, **הדם שראתה תחילה** אינו דם לידה, אלא **דם זיבה**.

ולדעת רבי אליעזר, הזמן המפסיק בין קישוי לקישוי, **לטמא דם קישוי ראשון טומאת זיבה**, הוא **מעת לעת**, כלומר אם לאחר קישוי ראשון שראתה בו דם, נחה מצערה מעת לעת, ושוב הקשתה ללדת, דם שראתה תחילה דם זיבה הוא, וצריכה להביא שתי קרבנות, קרבן זיבה, וקרבן לידה. והלכה כדבריו.

ולדברי רב יהודה אמר שמואל, זה הדבר השני שההלכה בו כרבי אליעזר בסדר טהרות.

זב וזבה שבדקו רק ביום הראשון וביום השביעי

כבר נתבאר, דין זבה גדולה, וכן דינו של זב גדול, שהם טהורים רק אחרי שימנו שבעה ימים נקיים בלא ראיית זיבה. ולכתחילה הכל מודים, שצריכים הם לבדוק עצמם שבעה ימים, לברר שבשבעת הימים לא ראו. ונחלקו חכמים מה דינם, אם בדקו עצמם רק ביום הראשון וביום השביעי, ולא בדקו בחמשת הימים שבאמצע.

לדעת רבי אליעזר, כיון שביום הראשון וביום השביעי בדקו, ומצאו עצמם נקיים בלא ראיית זיבה, **הרי אלו בחזקת נקיות כל שבעה**, וטובלים וטהורים מיד.

ולדעת רבי יהושע, כיון שבדקו עצמם רק שני ימים, **אין מונים להם אלא שני ימים של נקיות**, ועליהם למנות עוד חמישה ימים אחרים, שיבדקו עצמם בהם שהם נקיים, ורק אז, כשהיו להם שבעה ימים בדוקים, יהיו טהורים.

ולדעת רבי עקיבא, כיון שלא בדקו בימים האמצעיים, יש לחוש שראו בהם ראיית זיבה, וכל ראייה סותרת כל מה שמנו קודם לכן, ולפיכך **אין להם אלא את היום השביעי**, ומונים עימו עוד ששה ימים של בדיקה, ורק אז יטהרו.

ואמרו רבי שמעון ורבי יוסי, שדברי רבי אליעזר מובנים יותר מדברי רבי יהושע, שכן רבי אליעזר מחזיק את כל הימים בטהרה, ולכן עלו להן למניין שבעה, אבל רבי יהושע אומר שימים אמצעיים אינם עולים, ואם כן חושש שראו בהם זיבה, ואם כן, מחמת החשש הזה, יש לו לסתור גם את היום הראשון. ועוד אמרו, שדברי רבי עקיבא מסתברים יותר מדברי כולם, כי

ורבי אליעזר לא קיבל דבריו, כי טומאת אחורי כלים מדרבנן היא, וטומאת טבול יום היא מהתורה, וכלל בדינו שאין ללמוד בקל וחומר מדיני תורה לדינים דרבנן [=רבנן מדאורייתא לא עבדינן קל וחומר], שכן מדין תורה הכלים אינם מקבלים שום טומאה מהמשקים הללו, וחכמים גזרו עליהם טומאה במקום שהיה טעם לכך, והטעם הוא, שמצינו משקה שהוא אב הטומאה [=משקה זב וזבה], שהוא מטמא כלי מהתורה, ומחמתו גזרו שגם משקים שהם וולד הטומאה יטמאו כלים, וכמו כן יחזרו ויקבלו מהם טומאה, אבל על האוכלים שלא מצינו בהם טומאה מהתורה לטמא כלים, לא גזרו שיקבלו טומאה מהכלים הללו.

וכל זה בכלים שנטמאו ממשקים מאחוריהם, שטומאתם קלה, שאין תוכם טמא, מהטעם המבואר לעיל, אבל כשנטמאו ממשקים מתוכם, כיון שהם טמאים לכל דבר, אף על פי שטומאתם מדרבנן, חוזרים הם ומטמאים גם אוכלים וגם משקים כשאר כלים טמאים.

ולדברי רב יהודה אמר שמואל, זה הדבר הרביעי, שההלכה בו כרבי אליעזר בסדר טהרות.

אין למדים הלכה מפי תלמוד

מבואר שבארבע מקומות הורה רב יהודה אמר שמואל שהלכה כרבי אליעזר בסדר טהרות. ואמנם גם ללא דבריו, בחלק מהמקומות הללו הדבר מפורש במשנה עצמה, שהלכה כרבי אליעזר, ובכל זאת הורה רב יהודה אמר שמואל שהלכה כן, ללמד, שללא הוראתו שלו, **אין לנו לסמוך על דברי המשנה, שנאמר בה שהלכה כרבי אליעזר**, כי אין למדים הלכה מפי תלמוד.

כלומר אין למידין הלכה מתוך המשנה וברייתא ששנויה בהן הלכה כפלוני, שהאמוראים האחרונים דקדקו בטעמי התנאים, והעמידו הלכה על בוריה, אבל הראשונים לא דקדקו איש בדברי חברו, אלא כל אחד מה ששמע מרבו מלמדה לתלמידו שמועה כמו שהיא, והיא היתה נקרא משנה וברייתא, והיה נותן לבו לתת טעם לשמועתו, זה נותן טעם לדבריו, וזה נותן בה טעם אחר, כדאמר, ליגמר איניש והדר ליסבר, ואותה סברא היתה נקראת תלמוד בימי התנאים, ומשנה ששנויה בה פסק הלכה מסברת תלמוד שלהן נישנית, ואין למידין הימנה.

הסברא אומרת שיש לחוש שראו מראה זיבה בימים האמצעיים, שלא בדקו בהם, ואם כן אין להם למניין שבעה נקיים, אלא את היום האחרון. ואף על פי שדברי רבי עקיבא מסתברים יותר, **ההלכה כדברי רבי אליעזר**.

ולדברי רב יהודה אמר שמואל, זה הדבר השלישי, שההלכה בו כרבי אליעזר בסדר טהרות.

אחורי כלים שנטמאו במשקים

מדין תורה, כלים מקבלים טומאה רק מאב הטומאה, כגון משרץ או אדם טמא מת, ואינם מקבלים טומאה מוולד הטומאה, כגון מאוכל או משקה שנטמאו משרץ, שהם ראשון לטומאה.

וחכמים גזרו על כך, שכלים יקבלו טומאה גם ממשקה שהוא וולד הטומאה, אך כדי שיהא היכר לדבר, שטומאת הכלי ממשקה זה היא מדרבנן [ואין שורפים תרומה מחמת הטומאה הזו], **תיקנו, שדווקא כשנטמא הכלי ממשקה בתוכו, הוא טמא לגמרי, אבל אם נטמא הכלי ממשקה מאחוריו, רק אחורי הכלי טמאים**, ותוכו של כלי טהור הוא.

ולדברי הכל, כשנטמאו אחורי הכלי ממשקה שהוא אב הטומאה, אחורי הכלי חוזרים ומטמאים משקים שנוגעים בהם, להיות אותם המשקים ראשון לטומאה, והם פוסלים אוכל שנוגעים בו להיות שני לטומאה, ואפילו אותו אוכל הוא חולין, [שבחולין יש ראשון ושני לטומאה].

אבל נחלקו חכמים, מה דין אוכל שנוגע באחורי הכלי הללו. **לדעת רבי אליעזר**, אוכל שנוגעים באחורי הכלי הזה, אינו נפסל כלל, ואפילו הוא אוכל של תרומה שראוי לטומאה גם משני להיות שלישי לתרומה. **ולדעת רבי יהושע**, אוכל שנוגע באחורי הכלי הזה, נעשה שני לטומאה, שהוא עצמו פסול, אך אינו חוזר ומטמא דבר אחר.

וביאר רבי יהושע טעמו מקל וחומר, שכן טבול יום [הוא מי שהיה טמא, וטבל היום, וצריך שתשקע החמה להשלמת טהרתו], וטומאתו קלה, שהוא כשני לטומאה, ואינו מטמא חולין כלל, לא אוכלים ולא משקים, אבל פוסל הוא אוכלים ומשקים של תרומה להיות שלישי לטומאה. ואם כן, אחורי כלים שחמורים יותר מטבול יום, שנטמאים אפילו משקים של חולין להיות ראשון לטומאה, בוודאי יטמאו לכל הפחות אוכל של תרומה להיות שלישי לטומאה.